

STADSCURATORIUM XXX

Aan de wethouder Kunst en Cultuur
en de leden van de gemeenteraad
Stadhuis, Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Amsterdam, 11 maart 2020

Betreft : Advies Raadsvoordracht percentageregeling Kunst Openbare Ruimte (conceptvoorstel
directie Kunst & Cultuur dd 20 februari 2020)

Geachte mevrouw Meliani, geachte leden van de gemeenteraad,

Op maandag 2 maart heeft de directie Kunst en Cultuur het bijgaande conceptvoorstel voor de Raadsvoordracht percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte (KiOR) voorgelegd aan het Stadscuratorium met het verzoek hierop te adviseren.

Het Stadscuratorium (SC) ondersteunt het initiatief voor de Raadsvoordracht percentageregeling en –het voorstel tot specificeren van – de Amsterdamse aanbestedingsregels voor Kunst in de Openbare ruimte van harte en kijkt met verwachting uit naar de potentiële impuls die de percentageregeling kan geven aan de kwaliteit van de Kunst in de Openbare Ruimte in Amsterdam.

Ten aanzien van de Raadsvoordracht heeft het Stadscuratorium haar opmerkingen en adviezen in de plenaire vergadering van november 2019 besproken met Olga Leijten, directeur Kunst en Cultuur. Daarna heeft het SC bovengenoemd concept Raadsvoordracht mogen ontvangen.

Het Stadscuratorium legt haar advies, ter (her)overweging, ook graag aan u voor.

Dit advies volgt de opbouw van de concept Raadsvoordracht Percentageregeling en geeft op basis van de hierin voorgedragen besluiten en bijlagen een advies. Voor toelichting, uitwerking en de onderbouwing van dit advies verwijs ik u graag naar bijlage A van dit document.

Het Stadscuratorium adviseert:

Ten aanzien van Besluit 1. Vaststelling percentageregeling:

1. de omvang van het percentage te verhogen en vast te stellen in de verkenningsfase;
2. een differentiatie aan te brengen in de hoogte van de percentages (van 3% tot 0,5%); bij lagere investering(en) inrichting OR, hogere percentage(s) KIOR; een minimum te hanteren;
3. co-financiering en samenwerking te benoemen en borgen in het werkproces;
4. de percentageregeling ook van toepassing te laten zijn op de andere gebieden;

Ten aanzien van Besluit 2 specificatie Amsterdamse Aanbestedingsprocedure:

1. transparantie van het hele proces van opdrachtformulering en – verlening te borgen;
2. een helder organogram (werkproces en model) voor de KiOR te maken;
3. de Fair Practice Code te borgen in de regeling;
4. een honorariumtabel op te nemen;

Ten aanzien van Bijlage 1 verantwoordelijkheden en proces percentageregeling:

1. de definitie van KiOR te verbreden;
2. het Stadscuratorium vroegtijdig te consulteren bij zowel de oriëntatiefase (verkenning) als de opdrachtformulering;

Ten aanzien van Bijlage 2 opdrachtverlening bij kunst in de openbare ruimte:

1. de adviesrol van het Stadscuratorium expliciet op te nemen in de omschrijving van dit proces

Bestemmingsfonds Kunst in de Openbare Ruimte

Tot slot adviseert het Stadscuratorium om als onderdeel van de regeling een aandeel van 4% van het locatie specifieke budget voor KiOR op te nemen in een bestemmingsfonds KiOR waarmee algemene middelen gereserveerd worden voor andere initiatieven en overkoepelende activiteiten die niet direct aan een project zijn gekoppeld. Denk daarbij met name aan de aanjaagfunctie, ook in wijken waarin bijvoorbeeld geen nieuwbouw plaatsvindt maar wel een urgentie gevoeld wordt. Zie voorbeeldtabel bijlage A, pag. 6.

In de hoop u van dienst te kunnen zijn met dit advies.

Namens het Stadscuratorium,
Met de meeste hoogachting,

Claudia Linders
voorzitter

bijlage A > Toelichting, uitwerking en onderbouwing van advies op Raadsvoordracht percentageregeling Kunst Openbare Ruimte

separaat:

bijlage B > Raadsvoordracht percentageregeling Kunst Openbare Ruimte (CONCEPT dd 20 februari 2020)

bijlage C > Percentageregeling voor BK Rijksvastgoedbedrijf

STADSCURATORIUM XXX

Bijlage A Toelichting, uitwerking en onderbouwing van advies op Raadsvoordracht percentageregeling KiOR

Ten aanzien van Besluit 1. Vaststelling percentageregeling:

Ad. 1.1 Percentageregeling > omvang percentage verhogen en vast te stellen de verkenningsfase

In het voorstel voor de omvang van het percentage wordt het uitgangspunt van een 0,5% gehanteerd, ongeacht de omvang van de projecten. Bij de grotere ontwikkelgebieden, projecten met een investering van >100 miljoen biedt dit percentage goede mogelijkheden. Bij kleinere en middelgrote projecten is dit percentage echter te beperkt om vanuit de kunst daadwerkelijk een substantiële en integrale bijdrage aan de kwaliteit van het publieke domein te kunnen leveren.

Het Stadscuratorium adviseert ten eerste de percentage(s) te verhogen, zo ontstaat er een directe relatie tussen het budget voor de kunst en de omvang van de opgave/het gebied. Het SC adviseert om daarbij ook een minimumbedrag te hanteren van 50.000 euro bij kleinere ontwikkelgebieden.

Op pagina 2 bovenaan wordt genoemd dat aan het einde van elke fase Plaberum (vier fasen te weten verkenningsfase, haalbaarheidsfase, ontwerpfase en uitvoeringsfase) in besluit aangegeven moet worden of en hoe kunst geïntegreerd gaat worden in het desbetreffende gebied. Het Stadscuratorium adviseert hier in de tekst het woord of te schrappen. Of er geïnvesteerd gaat worden in KiOR zou niet ter discussie moeten staan.

In het verlengde hiervan adviseert het SC vast te leggen dat in de verkenningsfase het (minimale) investeringsbesluit wordt vastgesteld en het budget alleen naar boven bij te stellen in de latere fasen van het Plaberum. Op deze wijze is er voor alle betrokkenen vroegtijdig helder wat de omvang van de opgave en dito budget is waardoor integraal aan het plan en in vroegtijdig stadium kan worden samengewerkt.(teamconstructie)

Ad. 1.2 Percentageregeling > differentiatie percentage

Ten tweede adviseert het SC om een differentiatie toe te passen, conform de werkwijze van de percentageregeling voor beeldende kunst van het Rijksvastgoedbedrijf (voorheen Rijksgebouwendienst, (zie bijlage C)). Bij deze differentiatie neemt de omvang van het percentage evenredig af wanneer de projecten groter en dus de investeringen hoger zijn.

Het advies is om daarbij de volgende differentiatie toe te passen:

Omvang investering inrichting OR:	Percentage KiOR:
< 5 miljoen	3 % (met een minimum van 50.000 euro)
> 5 < 10 miljoen	2,5%
> 10 < 20 miljoen`	2,0 %
> 20 < 50 miljoen	1,5 %
> 50 < 100 miljoen	1,0 %
> 100 miljoen	0,5 %

Het voorstel van het Stadscuratorium zou dan het volgende alternatieve beeld en effect opleveren:

		Voorstel K&C 2020/2020:		voorstel Stadscuratorium:	
Projectgebied	Investering inrichting OR in grex (x mln €)	%	€	%	€
Amstel III Campus	6,1	0,50%	30.500	3,00%	183.000
Kop Weespertrekvaart	7,9	0,50%	39.500	2,50%	197.500
Laan van Spartaan	12,6	0,50%	63.000	2,00%	252.000
De Bongerd	21,5	0,50%	107.500	1,50%	322.500
Centrumeiland	30,8	0,50%	154.000	1,50%	462.000
Buiksloterham	58	0,50%	290.000	1,00%	580.000
Sluisbuurt	86,6	0,50%	433.000	1,00%	866.000

Ad. 1.3 Percentageregeling > Co-financiering

Samenwerking met derden biedt mogelijkheden om het budget voor de KiOR te verruimen waarmee de kansen vergroot worden om tot kwalitatief goed werk te komen. Het Stadscuratorium adviseert om die mogelijkheid tot samenwerking, met bijvoorbeeld het AFK, particuliere initiatieven, stadsdelen, ontwikkelaars en corporaties, expliciet, ook in het werkproces van advisering, te benoemen en daarmee te borgen.

Ad. 1.4 Percentageregeling > Andere gebieden

Deze raadsvoordracht beperkt zich tot de ontwikkelgebieden waarbij is aangegeven dat de regeling voor investeringen in ontwikkelbuurten, infrastructurele projecten en gemeentelijk vastgoed als richtlijn kan functioneren. Het stadscuratorium vindt dit een gemiste kans en adviseert om het huidige momentum in te zetten om de percentageregeling ook van toepassing te verklaren op deze andere gebieden. Amsterdam kent een rijke traditie van toepassing van kunst bij bijv. bruggen en semi-openbare gebouwen. Door de percentage regeling toe te passen op infrastructurele projecten en gemeentelijk vastgoed kan aan die traditie weer verder gebouwd worden.

Ten aanzien van Besluit 2 specificatie Amsterdamse Aanbestedingsprocedure:

Ad 2.1 Aanbesteding en opdrachtverlening > Amsterdamse aanbestedingsprocedure

Het Stadscuratorium ondersteunt de voorgestelde afwijking ten aanzien van de Amsterdamse aanbestedingsregels (2018) en hecht er waarde aan om bij de opdrachtverlening voor kunst in de openbare ruimte voldoende afwijkingmogelijkheden te hebben. Tegelijk adviseert het Stadscuratorium met nadruk dat de afwijking van de regels niet ten koste mag gaan van de transparantie van het hele proces van opdrachtformulering en – verlening.

Ad 2.2 Aanbesteding en opdrachtverlening > een helder organogram

Het Stadscuratorium wil dringend adviseren om voor de percentageregeling de taken en de verantwoordelijkheden nader uit te werken conform de aspecten benoemd in de percentageregeling beeldende kunst van het Rijksvastgoedbedrijf. Een helder en eenvoudig organogram* voor de KiOR is daarbij noodzakelijk. De komst van de regeling is ook het momentum om de vele onduidelijkheden die er zijn rondom KiOR in de stad Amsterdam goed en transparant te regelen.

Het SC hecht eraan hier te benoemen dat zij zichzelf niet als een 'jury' van deskundigen ziet die alleen op het einde betrokken wordt bij een kunstenaarsselectie, maar juist vroegtijdig betrokken wil zijn om te adviseren over zowel de opgave, de opdrachtformulering als het proces - om zo een integrale aanpak te waarborgen, maar ook ervoor te zorgen dat in het (selectie)proces van totstandkoming niet alleen KiOR deskundigen (zoals het SC zelf) maar ook andere stakeholders, expertise en stemmen uit de stad (zoals bewoners, ontwikkelaars, ondernemers en de stadsdelen zelf) betrokken kunnen worden.

Ad 2.3 Aanbesteding en opdrachtverlening > fair practice code

De Fair Practice Code ten aanzien van goed opdrachtgeverschap dient in de regeling geborgd te zijn. Hoe zien de initiatief- en de definitiefase eruit, de realisatiefase en overdracht en beheer? Denk daarbij ook aan het vastleggen van honoraria, BTW-tarieven, betalingstermijnen, stroomschema's beheer, auteursrecht enzovoorts.

Ad 2.4 Aanbesteding en opdrachtverlening > honorariumtabel

Ten aanzien van honoraria en auteursrecht adviseert het SC ook hierbij aansluiting te zoeken bij de percentageregeling van het Rijksvastgoedbedrijf, zie ook de honorariumtabel uit de percentageregeling voor beeldende kunst van het Rijksvastgoedbedrijf.

Het Stadscuratorium schetst hierbij een voorbeeld voor een mogelijke honorariumtabel:

<i>Projectgebied</i>	<i>Investering inrichting OR in grex (x mln €)</i>	<i>%</i>	<i>€</i>	<i>% honorarium</i>	<i>€</i>
Amstel III Campus	6,1	3,00%	183.000	20,00%	36.600
Kop Weespertrekvaart	7,9	2,50%	197.500	20,00%	39.500
Laan van Spartaan	12,6	2,00%	252.000	19,00%	47.880
De Bongerd	21,5	1,50%	322.500	17,00%	54.825
Centrumeiland	30,8	1,50%	462.000	17,00%	78.540
Buiksloterham	58	1,00%	580.000	17,00%	98.600
Sluisbuurt	86,6	1,00%	860.000	17,00%	146.200

Ten aanzien van BIJLAGE 1. Raadsvoordracht > verantwoordelijkheden (toepassing) en proces percentageregeling:

Kunst in de openbare ruimte kan vele gedaantes aannemen en beperkt zich niet tot fysieke elementen. Denk daarbij aan manifestaties, tijdelijke en efemere kunst of geluid- en lichtkunstwerken. In de raadsvoordracht lijkt er een nadruk te liggen op 'ontworpen' en 'fysieke' uitingen van kunst. Het Stadscuratorium hecht er waarde aan dat het spectrum Kunst in de Openbare ruimte die middels de percentageregeling gestimuleerd wordt zo breed mogelijk is in haar definitie en reikwijdte.

In de Raadsvoordracht is aangegeven dat het Stadscuratorium wordt ingeschakeld om inhoudelijk-artistiek advies te geven over de te realiseren kunst. Om de integrale benadering van Kunst in de Openbare Ruimte te bewaken en daarmee uitvoering te geven aan haar taken, veronderstelt het Stadscuratorium dat deze inschakeling eveneens vroegtijdig in het planproces plaatsvindt en sturend is in het proces waarin de besteding van het budget vanuit de percentageregeling bepaald wordt, in de definitie- en visievorming én ook - in samenwerking met team Grond en Ontwikkeling (GO), de supervisor en de stadsdelen – in de locatie keuze. Het Stadscuratorium adviseert niet alleen over te maken keuzes, maar acteert ook vooral initiërend en richtinggevend.

Het Stadscuratorium ziet graag dat de zinsnede '*Dit kan betrekking hebben op...*' vervangen wordt voor de zinsnede '*Dit heeft betrekking op...*'. Op deze wijze kan er geen onduidelijkheid ontstaan over positie en de rol van het Stadscuratorium in het (hele) proces van totstandkoming KiOR.

De stadsdelen hebben de gebiedsgerichte kennis en expertise en spelen ook een belangrijke rol bij het betrekken van toekomstige bewoners en het embedden van kunstprojecten in de –toekomstige- wijk of gebied. Het SC adviseert daarom ook deze rollen te expliciteren in een helder organogram KiOR. (zie ook onder punt 2.2)

Ten aanzien van BIJLAGE 2. Raadsvoordracht > opdrachtverlening bij kunst in de openbare ruimte:

In de context van het proces zoals omschreven in bijlage 1. veronderstelt het Stadscuratorium dat de *deskundige adviescommissie* die in de tekst onder *voorselectie* genoemd wordt ook hier het Stadscuratorium betreft. Geadviseerd wordt om dat dan ook hier als zodanig te benoemen, dat schept helderheid. Het Stadscuratorium kan een vertegenwoordiging afvaardigen of zo nodig haar pool al dan niet tijdelijk uitbreiden (via het aantrekken van extra experts.)

Onder *definitieve selectie* zie het Stadscuratorium graag de volgende tekstaanpassing: '*In Amsterdam is in 2019 hiervoor het Stadscuratorium ingesteld*' vervangen door: '*In Amsterdam is ook hiervoor per 2019 het Stadscuratorium aangesteld, zoals benoemd in bijlage 1 van deze voordracht.*'

Toelichting Bestemmingsfonds Kunst in de Openbare Ruimte

Tot slot adviseert het Stadscuratorium om de middelen voor de KiOR die middels de regeling beschikbaar komen, onder te brengen in een bestemmingsfonds Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte en te laten beheren door het Stadscuratorium.

Daarnaast adviseert zij om per ontwikkelgebied standaard 4% van het locatie-specifieke beschikbare budget voor de KiOR in het bestemmingsfonds Beeldende Kunst Openbare Ruimte te reserveren voor algemene middelen. Het Stadscuratorium kan deze middelen inzetten voor generieke overkoepelende activiteiten, om daarmee vanuit haar rol als Stadcuratorium de kwaliteit van de KiOR voor de stad Amsterdam aan te jagen, te ondersteunen, te stimuleren en te realiseren. Zo komt er ook vanuit de Grex jaarlijks budget beschikbaar wat

kan worden ingezet voor kunst in de publieke ruimte voor de hele stad. Het genereert naast de middelen uit de budgetten van Kunst en Cultuur middelen voor een aanjaagfunctie - bijvoorbeeld door vanuit het fonds een experimentele regeling te financieren wat als voorbeeld of case kan dienen voor anderen. Geeft mogelijkheden voor initiatieven in wijken waarin geen nieuwbouw plaatsvindt (en dus geen percentage regeling) maar wel een urgentie gevoeld wordt. En voor overkoepelende activiteiten zoals communicatie, ontsluiting van de collectie, publieke activiteiten, routes - die niet direct aan een project zijn gekoppeld.

Het model van een bestemmingsfonds KiOR ziet er dan bijvoorbeeld als volgt uit:

<i>Projectgebied</i>	<i>Investering inrichting OR in grex (x mln €)</i>	<i>%</i>	<i>€</i>	<i>% van % KiOR bestemmingsfonds</i>	<i>€ bestemmingsfonds</i>
Amstel III Campus	6,1	3,00%	183.000	4%	7.320
Kop Weespertrekvaart	7,9	2,50%	197.500	4%	7.900
Laan van Spartaan	12,6	2,00%	252.000	4%	10.080
De Bongerd	21,5	1,50%	322.500	4%	12.900
Centrumeiland	30,8	1,50%	462.000	4%	18.480
Buiksloterham	58	1,00%	580.000	4%	23.200
Sluisbuurt	86,6	1,00%	860.000	4%	34.400